

Şahyrlar

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Şahyrlar Osman ÖDE

► ŞAHYRLAR

Şygyr ~ türkmeniň ömürbaky hemrasy.

Şygyr ~ türkmeniň emeli däl, tebigy hemrasydyr.

Şahyrlar durmuşyň bilbiliidir.

Iň gadymy zamanlarda türkmende şahyrlara sawçylar diýlipdir.
Saw ~ söz.

Şahyrlar Gözelligiň we Hakykatyň sawçylary.

Häzirki we geljekki türkmen şahyrlary Türkmeniň Garaşsyzlygynyň hem Bitaraplygynyň jarçylary bolmalydyr.

Bu günüki türkmen şygyrýeti, birinjiden, wasp ediji, ikinjidenem, düşündiriji häsiýetde bolmaly. Şoňa laýyklykda-da, onuň esasy iki tarapy kemala gelýär. Birinjisi ~ gözellik, ikinjisi ~ manylylyk. Gözellik we manylylyk ~ şygyr üçin ikisi des-deň zerurlykdyr. Gözellik Şygyry bolup biläýjek kemçiliklerden ~ göwnüçökgünlikden hem pikir nädogrulygyndan halas eder. Manylylyk ~ boş sözlükten we pöwhelikden aman saklar. Şeýdip biziň şahyrlarymyzyň şygyrlary tebigylyga eýe bolar. Biz bu günüki gün durmuş bilen aýakdaş gidip, döwrebap goşgularý ýazyp bilýän şahyrlarymyza guwanýarys. Öz hünär hem adamçylyk borçlaryny abraýly bitirýän şahyrlaryň gadry bilinýär. Watana, halka hyzmat etmeklik bibähbit we bimatlap bolmalydyr.

Garaşsyz döwletiň mynasyp graždany bolan ruhubelent adamyň çeper obrazy ~ ine, biziň ýazyjy-şahyrlarymyzyň baş wezipesi şundan ybaratdyr. Hiç hili kynçylykda peselmeýän, ejizlemeýän, dok gündünde eselmeýän şol Ruhubelent şahsyýetiň töwerekéyin obrazy ähli adamlar üçin täsir ederlikli bolmalydyr.

Sungatda oňyn ideal diýen düşünje bar. Oňyn ideal ~ adamyň iň oňat gylyk-häsiýetlerini özünde jemleýän adamdyr. Biziň Garaşsyz döwletimiziň edebiýatynyň oňyn idealy ~ ilki bilen,

Ruhubelent adamdyr. Sähel kynçylykda müzzerilip duran ýa bir öz bähbidini bilýän gahrymandan okyjy hiç zat öwrenip bilmez. Milli ruhly, watana wepaly, belent ahlakly, kalby arassa Ruhubelent gahrymanyň obrazyny döretmek üçin ýazyjy-şahyrlarymyz ýerden üzñe howaýy adam bolmaly däl, ýogsa onuň okyja täsiri gowşak bolar. Eýsem ol janly, ýagşy-ýamany gören, hakyky durmuşyň içinde ýasaýan, watana wepalylygyny görkezýän adam bolmaly. Biziň günlerimizde şeýle adamlar örän kändir. Ýazyjy-şahyrlar durmuşdan şeýle adamlary tapmaly we olaryň şahsyyetlerini umumylaşdyryp, Garaşsyzlygyň estetiki idealyny ~ nusgasyny döretmeli.

Eýsem çeper sözüň durmuşa täsirini nädip ýonekeýje düşündirip bolar?!

Edebiýatyň durmuşa täsirini şeýleräk göz öňüne getirýärin: Durmuşy maglumatlar ~ çeper obrazlylyk ~ ideýa gymmatlygy. Diýmek, edebiýaty durmuş bilen baglanychdyryýan esasy halka çeper obrazlylykdyr. Sebäbi çeper eserde ýygnalan ýalaňaç maglumatlarım, gönümel aýdylýan pikirlerem öz-özlüğinde çeper eser bolmaga ukyply däldir. Biziň şygryyetimiziň yüzünüň tuwagy ~ meñzetmeler, dürlü çeperçilik lybaslardyr. Ýazyjynyň eseriniň ideýasy çeper terlige hem özboluşlylyga baglylykda täsirli bolýar. Şonuň üçinem Garaşsyz hem Bitarap Türkmenistanyň ruhy derejesiniň belentligini üpjün etmek üçin özboluşly eserleri döretmeli. Şygyrýete garanda durmuşy has giň, has dürlü röwüşlerde, hemmetaraplaýyn suratlandyrmaga ukyply kyssa žanryna üns bermeli.

Biziň öñki 70 ýyllyk edebiýatymyza sosialistik realizm diýilýän ýasama usul edebiýata uly zyýan ýetirdi.

Sosialistik realizm ~ munuň özi edebi butparazlykdyr.

Indi biziň edebiýatymyzyň dünýägaraýyş esasy Garaşsyz hem Bitarap döwletimiziň milli ideologiyasydyr.

Edebiýat ~ edep öwredýän sungat.

Şu günüki türkmen edebiýatynyň esasy ideýa ölçegleri diýip şulara düşünýärin:

1. DÜNYEWI DÜNYÄGARAÝYŞ.

Dünýewi ~ dünýä sözünden bolup, dünýägaraýşyň giň bolmalydygyny, dünýäniň iň oňat pelsepeçilik ölçeglerini öz içine almalydygyny aňladýar. Bu bir. Ikinjiden, bu ölçeg türkmen edebiýatynyň göz öñünde tutýan maksatlary boýunça dini bolmaly däldigini aňladýar. Dini syýasata öwürmek, ony ahyrky maksada öwürmek biziň üçin maksadalaýyk däldir.

2. UMUMYADAMZAT GYMMATLYKLARY

Biziň döwletimiziň Bitaraplyk statusyndan gös-göni gelip çykýan ölçegdir. Adamzat öz taryhyň bütin dowamynda birnäge ideýa hem ahlak ölçeglerini işläp düzüpdir. Parahatçylyk, doganlyk-dostluk, hoşniýetlilik ýaly ölçegler munuň içine girýär.

3. MILLI GYMMATLYKLAR ÖLÇEGI.

Millilik ~ öz milletine söýgi hem buýsanç, onuň umumyadamzat gymmatlyklaryna goşan goşandyna guwanç.

Häzirki türkmen bilbili ~ öz milletiniň ýsgyna düşen bilbillerdir.

4. ŞAHSYÝET GYMMATLYGY ÖLÇEGI.

Bu ölçeg ýokarky ölçegleriň bitewileşyändigini aňladýar. Edebiýatda esasy zat ~ Adam. Ähli pikirler şonuň üsti bilen aňladylýar. Milli garaşsyzlyk özüniň ahlak hem adamkarçılık sypatlary boýunç bütinley taze şahsyýetiň kemala gelmegine ýardam etdi.

Ata-babalarymyz bilen öz aramyzdaky ruhy üzňüsizligi dikeltmek hem berkitmek wajyp wezipe. Bu diňe zehinli adamlaryň elinden geljek iş. Gep dörediji adamyň şahsyýet kämilligi, onuň şahsyýetiniň ahlak kämilligi hem arassalygy barada barýar. Şu ýerde biziň milli gahrymanymyz Göroglynyň sözlerini ýatlamak ýeterlidir.

Külli türkmen balasyny
Men söýer men ili bilen.

Milletiň nähili söýgi, nähili buýsanç! Şu sözleri aýdýan adamyň ýüregindäki mähir diňleýjiniň ýüregine baryp, onda buýsanç gözýasyny döredýär.

Türkmeniň çeber sözi ~ mähir gundagydyr.

Şahyryň şahsyýeti il-güne, Watan, şonuň ýaly arassa, bibähbit söýgünden başlanýar ýa-da beýik şahyrymyz Magtymguly Pyragynyň:

Türkmen ilim, eý adamzat!

Azat il, güzer gözlär men.

Möwlam ýetir mesgenime, ýurduma,
Gözüm düşsün arslanyma, gurduma ~

– diýen setirlerini ýatlalyň.

«Türkmeniň» goşgusynda bolsa ol öz ýurdunyň güluni-günçasyny gözüniň garasyna deňeýär. Adam üçin gözüniň garasyndan eziz näme bolsun?!

XXI asyryň türkmen şahyrlary güýcli Ruhy energiýany göterijiler hem geçirijiler bolmalydyrlar.

Çeperciliği güýcli eserler ruhy energiýaly bolup biler. Şol güýclüligiň aňyrsynda-da, ilki bilen, Watana söýgüsü bar şahsyét onuň ruhy geçmişine yhlasly bolýar. Ol halkyň ruhy hakydasyny emer-damaryna, ganyna siňdirmäge ukyply bolýar. Ol hakyda ýürekde gaýnabam, ajaýyp sungat eserleri bolup dünýä inýär. Şeýle eser özünde ägirt uly energiýany saklaýar, ol energiýa okyja geçip, onuň ruhunyň köklerine iýmit berýär. Şahyryň ýüregi ~ milletiň ruhunyň topragy üçin tenekardyr.

Türkmende gadymdan bări hak şahyrlar weli hasaplanyp gelýär. Weli şahyr ~ halkyň ýürek urgusyny kesgitläp bilyän şahyrdyr.

© Osman ÖDE. Edebi tankyt